

Inger Oterholm
Elisabeth Brodtkorb
Ingri-Hanne Brønne Bennwik
Mari Dalen Herland
Hanne Maria Bingen
Ellen Luckman

Hvordan sikre best mulig tilbud for barnevernsungdom i overgangen til en voksentilværelse?

Innledning

Prosjektet «Hvordan sikre best mulig tilbud for barnevernsungdom i overgangen til en voksentilværelse?» er et prosjekt som handler om barneverntjenesten og NAV-kontoret sitt arbeid med unge med barnevernsbakgrunn i overgangen til en voksentilværelse. Prosjektet er gjennomført på oppdrag fra (KS). Formålet med prosjektet har vært å bidra til at kommunene kan gi et best mulig tilbud til ungdom med barnevernsbakgrunn i deres overgang til voksentilværelsen. Overordnede forskningsspørsmål var:

- Hvilken betydning har organisasjonstilhørighet for utformingen av tjenestene ungdommene får?
- Hvordan bør samarbeidet mellom NAV-kontoret og barneverntjenesten være?

Resultatene i prosjektet synliggjøres i hovedsak gjennom kunnskapsoppsummeringen og materiale som publiseres på nett. Nettsidene skal være et utgangspunkt for kommuners gjennomgang, refleksjon og drøfting av sitt arbeid med målgruppen. Prosjektet besto for øvrig av ulike arbeidsseminar med representanter fra barneverntjenesten, NAV-kontor og brukerrepresentanter fra Landsforeningen for barnevernsbarn. I tillegg er det gjennomført intervju med noen ungdommer i målgruppen. Seminarene bidro med viktig kunnskap til prosjektet og til utvikling av tjenestene. Referansegruppen for prosjektet har vært KS sitt Rådmannsutvalg i Finnmark.

De enkelte prosjektdelene blir kort beskrevet i dette sammendraget, for øvrig vil hovedvekten være på innholdet i nettsidene.

Bakgrunn

Unge med barnevernsbakgrunn strever ofte i overgangen til voksenlivet. I tillegg har mange et mer sårbart nettverk enn andre ungdommer. Det innebærer at de i mindre grad får den støtten de har behov for i denne overgangen. En støtte unge vanligvis får fra sine foreldre. Unge med barnevernsbakgrunn har derfor ofte behov for offentlig støtte. Det er likevel stor variasjon i hva slags oppfølging de får og om de får nødvendig oppfølging. Barneverntjenesten og NAV-kontoret kan ha sammenfallende, men også ulike oppgaver og ansvar overfor målgruppen. En høyere andel unge med barnevernsbakgrunn har manglende skolegang, høyere arbeidsledighet, lavere inntekt og flere mottar sosialhjelp sammenlignet med unge uten denne bakgrunnen. Disse forholdene peker mot at flere kan ha behov for støtte fra barneverntjenesten og/eller NAV-kontoret.

Nettsidene

Hensikten med nettsidene er å tilby et fleksibelt verktøy for ansatte i barneverntjenesten og på NAV-kontoret i arbeidet med oppfølging av unge med barnevernsbakgrunn i overgangen til en voksen-tilværelse. Det er stor variasjon i hvordan norske kommuner er organisert og hvordan tjenestene for unge med barnevernsbakgrunn er utformet. Utformingen av nettsidene bygger på en slik forståelse. Den enkelte kommune må ta utgangspunkt i hvordan kommunen er organisert, aktuelle ressurser og tjenester lokalt i sitt arbeid. Samtidig er det sentrale områder som er viktige å ivareta for alle ungdommer i overgangen til en voksentilværelse.

Til hvert tema er det korte introduksjoner med referanse til aktuell forskning og regelverk dersom en ønsker mer utdyping. Det er utformet aktuelle spørsmål som kan bidra til kartlegging av egen praksis og refleksjon over hvordan arbeidet kan utformes. Noen tema er relevant i flere sammenhenger og blir derfor behandlet ulike steder slik at det ikke skal være nødvendig å lese alle nettsidene i sammenheng. Nettsidene er ikke ment som en sjekkliste over hva som er nødvendig å gjøre, men skal bidra til refleksjon som kan gi bedre praksis i og mellom de ulike tjenestestedene.

Nettsidene er bygd opp rundt fem hovedtema.

1. **Introduksjonen** omhandler bakgrunnskunnskap om ungdom med barnevernsbakgrunn og barneverntjenesten og NAV-kontorets oppgaver og ansvar.
2. **Livsområder** som er sentrale i ungdommers liv i overgangen til en voksen tilværelse
 - ✓ Håp og drømmer
 - ✓ Utdanning, arbeid, kvalifisering og dagaktivitet
 - ✓ Bolig
 - ✓ Økonomi
 - ✓ Helse
 - ✓ Hverdagsliv og relasjoner
 - ✓ Kriser og uforutsette hendelser
3. **Tiltak mellom barnevern og NAV.** Her er tema overganger fra barnevernets hjelpe- og omsorgstiltak til ettervern. Ettervern forstått som barnevernets tiltak for unge mellom 18 og 23 år. Videre avslutning av ettervern og eventuelt overgang eller supplerende tiltak fra NAV-kontoret. Noen tema vil være rettet mot barneverntjenesten, mens andre vil handle mer om grenseflaten mellom tjenestene eller NAV-kontoret sin oppfølging.
4. **Organisering og oppgavefordeling** mellom barneverntjenesten og NAV-kontoret. Dette temaet dreier seg både om organisering innad i kommuner, men også mellom kommuner.
5. **Om regelverket, lover og forskrifter**
 - ✓ Barnevernloven

- ✓ Sosialtjenesteloven
- ✓ NAV-loven
- ✓ Lov om utdanningsstøtte
- ✓ Lov om barn og foreldre

Kunnskapsoppsummeringen om NAV-kontoret og barneverntjenestens arbeid relatert til denne målgruppen er også lagt ut på nettsidene.

Nettsidene kan både brukes som en inspirasjon til fagmøter og fagutvikling i barneverntjenesten og på NAV-kontoret hver for seg, på tvers av tjenestene og på tvers av kommuner. Gjennom å få innblikk i andre kommuners praksis både tydeliggjøres egen praksis og det kan gi ideer til videreutvikling av eget arbeid. Samtidig kan nettsidene være en hjelp for den enkelte saksbehandler i det konkrete arbeid med oppfølging av ungdom.

Kunnskapsoppsummeringen

Kunnskapsoppsummeringen viser at det eksisterer forholdsvis lite forskning som handler spesielt om den kommunale oppfølgingen av unge med barnevernserfaring i overgangen til voksenlivet i Norge. I tillegg til litteratursøket har vi også gjennomført et erfaringsseminar der fem kommuner/bydeler, som har hatt særlig fokus på oppfølgingen av unge med barnevernsbakgrunn, presenterte sitt arbeid. Ulike modeller for samarbeid og organisering oppfattes som hensiktsmessige ut i fra kommunenes erfaringer. Alle la vekt på betydningen av relasjonsarbeid og behovet for individuell tilrettelegging.

Analysen av materialet tyder på at oppfølgingen i regi av barnevernet har en sterkere omsorgsdimensjon og en mer foreldrelignende tenkning, mens en fra NAV-kontoret vektlegger aktivering og selvstendighet med bakgrunn i at tjenesten utgjør et sikkerhetsnett. Gjennomgangen av eksisterende litteratur viser at tjenestetilbudet for unge med barnevernserfaring er preget av hvilken organisasjon ungdommene får tjenester fra. Det vil være avhengig av den enkelte ungdom sin situasjon hvilke tjenester de har behov for oppfølging fra.

Hva gjelder samarbeid mellom tjenestene, viser materialet at relativt mange kommuner ikke har formalisert dette gjennom nedskrevne rutiner og organisering. Beskrivelsene ungdommene gir om oppfølgingen de har fått peker på at flere opplever å få mindre støtte enn de har behov for. Det er særlig viktig for ungdommene å ha en fast person de har tillit til som kan følge dem i overgangen til voksenlivet. Det fremstår som en tendens til at særlig en gruppe unge med sammensatte og mer langvarige behov faller mellom og i noen tilfeller utenfor tjenestenes tilbud.

Det er problematisk å skulle benytte kunnskap fra denne oppsummeringen til å gi tydelige råd om hvordan samarbeidet mellom NAV-kontoret og barneverntjenesten bør være. Det er stor variasjon, og det er ikke en måte å organisere samarbeidet på som fremstår som mest hensiktsmessig for alle kommuner. Det vil være avhengig av kommunenes øvrige tjenestetilbud, størrelse og annen organisering av tjenestene. Generelt fremstår det som viktig at de ansatte i tjenestene kjenner til hverandre og at det er rutiner for samarbeidet i kommunene, selv om det overfor den enkelte ungdom skal gjøres individuelle vurderinger. Det er samtidig grunnlag for å peke på barnevernets ansvar i ivaretagelsen av det offentlige foreldreskapet, også for unge i alderen 18-23 år, og at barneverntjenesten ved en eventuell overføring til NAV-kontoret, må sikre at ungdommen får den hjelpen vedkommende har behov for. Det er nødvendig med en helhetlig forståelse som omfatter forhold rundt bolig, økonomi, psykososiale forhold, mestring av hverdagen, utdanning og arbeid.

Kompetanseforum og intervju med ungdom

For å bidra til at nettsidene ble mest mulig hensiktsmessig for ansatte i barneverntjenesten og NAV-kontoret, har vi arrangert arbeidsseminar med flere kommuner og brukerrepresentanter, det vi har kalt kompetanseforum. Dette har vært seminar med utveksling av erfaring og drøfting av arbeidet med målgruppen. Møteformen bygger på erfaringer med forskningssirkelmetodikk. Forskningssirkler er en form for studiesirkel der praksisfelt og akademia møtes for å utvikle kunnskap og sammen bidra til utvikling av praksis. Totalt har ca. 40 representanter fra 10 kommuner deltatt sammen med representanter fra Landsforeningen for barnevernsbarn.

Det har vært gjennomført tre intervjuer med ungdom. Alle tre har hatt erfaring fra både NAV-kontoret og barneverntjenesten. Ungdommene formidlet et ønske om en tettere oppfølging enn de hadde fått. De uttrykte også et ønske om et mer omfattende samarbeid mellom barneverntjenesten og NAV-kontoret.

Avslutning

Et hovedresultat fra prosjektet har vært å utvikle et arbeidsverktøy til bruk for ansatte i barneverntjenesten og på NAV-kontoret knyttet til arbeid med denne målgruppen. For å lage et best mulig arbeidsverktøy ble prosjektet utformet som flere delprosjekter som omfattet både en kunnskapsoppsummering og arbeidsseminar med ansatte i tjenestene og representanter fra brukerorganisasjoner. Deling av erfaringer var sentralt både i erfaringsseminaret og kompetanseforum. Dette ble understreket som svært nyttig av deltakerne, og at det bidro til utvikling av tjenestene lokalt. Nettsidene vil kunne være et utgangspunkt for å arrangere erfaringsseminar på tvers av tjenester og kommuner.

